

SPOR YÖNETİCİLERİNDE ÖZ-FARKINDALIK: BİR ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASI¹

Melike ESENTAŞ²
Enes İŞIKGÖZ³
Pınar GÜZEL⁴
Selhan ÖZBEY⁵

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Condon (2011) tarafından geliştirilen Öz-farkındalık Ölçeği (ÖFÖ)'ni, spor yöneticilerinin öz-farkındalık düzeylerini belirlemede kullanabilmek amacıyla Türkçeye uyarlamaktır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi, spor yöneticilerinden oluşan bir grup üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gençlik ve Spor Bakanlığının taşra teşkilatı olan İl ve İlçe Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüklerinde; il müdürü, ilçe müdürü, şube müdürü ve diğer yönetim pozisyonlarında (şef, gençlik merkezi müdürü vb.) görev yapan 104 erkek ve 29 kadın olmak üzere toplam 133 spor yöneticisi oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Analizler sonucunda toplam 48 madde ve dört faktörden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayıları .77 ile .93 arasında bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ve uyarlanan ölçeğin Türkçe formunun, spor yöneticilerinin öz-farkındalık düzeylerini belirlemede kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öz-farkındalık Ölçeği, geçerlik ve güvenilirlik

SELF-AWARENESS IN SPORTS MANAGERS: A SCALE ADAPTATION STUDY ABSTRACT

The purpose of this study is to adapt Self-Awareness Scale (SAS) developed by Condon (2011) into Turkish with a view to investigating

¹ 23-26 Kasım 2017 tarihleri arasında Manisa'da düzenlenen "Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresinde" sözel bildiri olarak sunulmuştur.

²Dr. Öğr. Üyesi Melike ESENTAŞ, Manisa CBÜ, Spor Bilimleri Fakültesi, mel.esentas@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi Enes İŞIKGÖZ, Batman Üniversitesi, BESYO, pdgenes@gmail.com

⁴ Doç. Dr. Pınar GÜZEL, Manisa CBÜ, Spor Bilimleri Fakültesi, pnrguzel@yahoo.com

⁵ Doç. Dr. Selhan ÖZBEY, Manisa CBÜ, Spor Bilimleri Fakültesi, selhanozbey@gmail.com

self-awareness levels of sports managers. Validity and reliability analysis of the scale has been conducted on a group of sports managers. The study group is formed of 133 sports managers. There are 104 male and 29 female participants who work as provincial directors, district directors, departmental directors and in other managerial positions (chief, youth center manager, etc.) in the Provincial and Districts Directorates of Youth Services and Sports which are the provincial organizations of the Ministry of Youth and Sports. Confirmatory and exploratory factor analyses have been conducted to confirm the structural validity of the scale. The Cronbach Alpha reliability coefficients have been calculated in order to establish the reliability of the scale.

Following the analyses, a scale composed of a total of 48 items and four factors have been obtained. Cronbach Alpha coefficients of the sub-scales have been found to range between .77 and .93. It has been concluded that the Turkish version of the scale is a valid and reliable tool that can be used in determining the self-awareness levels of sports managers.

Key words: *Self-Awareness Scale, reliability and validity*

1.GİRİŞ

Günümüzde multidisipliner bir alan olan spor bilimleri alanında araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu alanlardan biri de spor yönetiminde psikolojik çalışmalarıdır. Spor psikolojisinin Türkiye'deki gelişimi, spor bilimlerindeki gelişmeye paralel olarak ortaya çıkmıştır (Bayar, 2011). Çünkü araştırmalar sporun psikolojik yönünün diğer fiziksel, taktiksel ve tekniksel unsurlar üzerinde tamamlayıcı bir role sahip olduğunu göstermekte, sporda başarılı bir performans elde etmek için fizyolojik açıdan yeterli ve güçlü olmanın yanı sıra zihinsel ve duygusal açıdan da psikolojik olarak yeterli ve güçlü olmayı gerektirmektedir (Konter, 1998). Bu açıdan bakıldığında spor bilimleri alanında, stres, duygusal zekâ, sosyal zekâ, öz-bilinçlilik, eleştirel düşünme, liderlik, farkındalık gibi sosyo-psikolojik faktörlerin çeşitli perspektiflerden ele alındığı görülmektedir. Bu faktörlerden farkındalık, bilinçli farkındalık, bilişsel farkındalık, duygusal farkındalık vb. boyutlar ışığında incelenmiş ve incelenmektedir.

Kavram olarak farkındalık, "bilinç" ile ilişkilendirilmekte, genellikle insanla ve özellikle de psikolojik anlamda gelişmiş, olgunlaşmış insanla özdeşleştirilmektedir (Şahin ve Yeniçeri, 2015).

Farkındalık, dikkatin şimdiki duruma verilerek, edinilen anlık deneyimlerin eleştirilmeden kabullenmeyle gözlemlenmesidir (Roemer, 2002). Beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile ilgili bilgi, duygu ve hareket düzeyinde bir farkındalık oluşturulması toplumun geleceğinin sağlıklı temeller üzerine oturtulması açısından son derece önemlidir (Ergül ve ark., 2016). Farkındalık ile ilgili yapılan bir diğer çalışma ise öz-farkındalıktır. Duval ve Robert Wicklund (1972) tarafından teorize edilen öz-farkındalık, belirli bir anda, insanların kendine ya da dış çevreye odaklanabileceklerini öngörmektedir. Öz-farkındalık teorisi Duval ve Wicklund (1972)'un özgün formülasyonundan günümüze kadar kademeli değişiklikler geçirmiştir.

Öz-farkındalık kişinin kendi duygularını, düşüncelerini, isteklerini gerçekçi bir biçimde ele alması ve kendisi ile ilgili güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi (Kernis, 2003), anlık neler hissettiğimizi bilme, yeteneklerimiz hakkında gerçekçi bir değerlendirme ve yerinde bir öz-güven algısıdır (Elias ve Mocerri, 2012). Goleman (2006)'ın beş boyutlu duygusal zekâ modelinin kişisel yeterlilikler (yetkinlikler) boyutunda tanımlanan kendiyile ilgili farkındalık, özbilinç/öz-farkındalık, aynı zamanda dış kaynakların da etkisiyle şekillenen, kişinin değerlerine, duygularına, hedeflerine, bilgisine, yeteneklerine ve kapasitesine dayanan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Gardner ve ark., 2005).

İnsan psikolojisinin anahtar bileşenlerinden biri olan öz-farkındalık, diğer insanların sizi nasıl algıladığını olduğu gibi görmenizi sağlar. New York Times yazarlarından biri olan psikolog Tasha Eurich, üç yıl süren araştırmasının sonucunda, insanların %95'inin kendilerini öz-farkındalığa sahip insanlar olarak gördüklerini, ancak insanların aslında sadece %15'inin öz-farkındalığa ulaşabilmiş bireyler olduğunu belirlemiştir (NM Türkiye, 2017). Öz-farkındalık, içinde var olduğumuz çok çeşitli bilinç seviyelerinde öz yansıtma yapabilme becerisidir. Kaosun ve zorlukların göbeğinde denge, dinginlik ve odaklanmayı sağlamamıza yardımcı olan iç biyo-geribildirim sistemimizi güçlendirerek, fiziksel, zihinsel, duygusal ve tinsel bilinç halleri üzerinde etkili yansıtma ve yönlendirme yapmamızı sağlar (Yıldız, 2011). Liderlik açısından öz-farkındalık, kişinin ruh halini, duygularını, dürtülerini ve bunların diğer insanlara olan etkilerini tanıma ve anlama yeteneğidir. Yüksek düzeyde öz farkındalığı olan liderler gerçekçi bir öz değerlendirme ve öz düzenlemeyi sergilerler (Dutta, 2016).

Alan yazın incelendiğinde çeşitli bileşenler altında öz-farkındalık çalışmalarının mevcut olduğu görülmektedir. Bu

çalışmalarda duygusal zeka ve öz-farkındalık (Goleman, 2006; Kauer, 2010; Kauer, 2012; Jordan ve ark., 2006; Silvia, 2002; Levis, 2000; Tatar ve ark.,2017; Twenge ve ark., 2003), bilişsel öz-farkındalık (Piras ve ark., 2016; Ferrari, 2001; Geller ve Shaver, 1976; Liebling ve Shaver, P. 1973; Hull ve Levy, 1979; Kurosawa ve Judith, 1995; Goverover ve ark., 2005; Gallup, 1991; Moeller ve Goldstein, 2014), sosyal öz-farkındalık (Clarke, 2017; Asendorpf ve ark., 1996; Gallup ve ark., 2003; Yan ve Wong, 2005; Sperry ve ark., 1979; Dishon ve ark., 2017;) konuları incelenmiştir. Ancak alan yazında öz-farkındalık ile ilgili tüm bileşenleri (bilişsel, duygusal, sosyal vb.) kapsayıcı şekilde bir ölçeğin spor yönetimi alanında olmadığı, bu konuda alan yazında bir boşluk olduğu görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada yöneticilerin liderlik ve öz-farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin tüm bileşenleri ile incelenerek Condon (2011) tarafından geliştirilen “Öz-farkındalık (Self Awareness)” ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak alana katkı sağlaması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Çalışma Grubu

Uyarlama çalışması kuramsal çalışmaya uygunluk açısından kamusal spor yöneticilerinden toplanan verilerle yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları, Gençlik ve Spor Bakanlığının taşra teşkilatı olan İl ve İlçe Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüklerinde; il müdürü, ilçe müdürü, şube müdürü ve diğer yönetim pozisyonlarında (şef, gençlik merkezi müdürü vb.) görev yapan 104 erkek ve 29 kadın olmak üzere toplam 133 spor yöneticisinden oluşmaktadır. Spor yöneticilerinin demografik dağılımları tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Erkek	104	78,2
Kadın	29	21,8
Yaş		
25-30 arası	17	12,8
31-35 arası	32	24,1
36-40 arası	26	19,5
41-45 arası	28	21,1
46-50 arası	23	17,3
51 ve üstü	7	5,3
Görev Unvanı		

Spor Yöneticilerinde Öz-Farkındalık: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması

İl Müdürü	34	25,6
İlçe Müdürü	13	9,8
Şube Müdürü	68	51,1
Diğer (Şef, Merkez Müdürü vb.)	18	13,5
Çalışma Süresi		
1-5 yıl	50	37,6
6-10 yıl	22	16,5
11-15 yıl	29	21,8
16-20 yıl	23	17,3
21-25 yıl	9	6,8
Toplam	133	100,0

Tablo 2' ye göre spor yöneticilerinin 104' ü (% 78,2) erkek, 29' u (% 21,8) kadındır. Yaş olarak spor yöneticilerinin 17'si (% 12,8) 25-30 arası, 32'si (%24,1) 31-35 arası, 26'sı (%19,5) 36-40 arası, 28'i (%21,1) 41-45 arası, 23'ü (%17,3) 45-50 arası ve 7'si (%5,3) 51 ve üstü olduğu görülmektedir. Spor yöneticilerinin 34'ü (%25,6) il müdürü, 13'ü (%9,8) ilçe müdürü, 68'i (%51,1) şube müdürü ve 18'i (%13,5) ise diğer (şef, merkez müdürü vb.) olarak görev yapmaktadırlar. Spor yöneticilerinin 50'si (37,6) 1-5 yıl, 22'si (%16,5) 6-10 yıl, 29'u (%21,8) 11-15 yıl, 23'ü (%17,3) ve 9'u (%6,8) 21-25 yıl çalışma süreleri olduğu görülmektedir.

Çeviri Çalışması

Öz-farkındalık [Self Awereness] ölçeğinin çeviri aşamasında Brislin ve ark. (1973)' nin öne sürdüğü 5 aşamalı teknik kullanılmıştır. Bu aşamalar, 1: İlk Çeviri, 2: İlk Çeviriyi Değerlendirme, 3: Geri Çeviri, 4: Geri Çeviriyi Değerlendirme ve 5: Uzman Görüşünü içermektedir. Öz-farkındalık ölçeği öncelikle 2 İngilizce dersi okutmanı tarafından Türkçe' ye çevrilmiştir. Çeviri sonrası Türkçe ölçek, alan uzmanları tarafından değerlendirilmiş, soruların anlaşılabilirliği ve kültürel uygunluğu gözden geçirilmiştir. Değerlendirme aşamasından sonra Türkçe ölçek farklı 2 İngilizce dersi okutmanı tarafından tekrar İngilizce' ye çevrilmiştir. Elde edilen İngilizce ölçek, ilk haliyle karşılaştırılmış ve son olarak 2 uzman görüşüne tekrar sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda ölçek son halini almış ve mevcut çalışmada kullanılması kararlaştırılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Condon (2011) tarafından geliştirilen "Öz-farkındalık (Self Awareness)" ölçeği iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; cinsiyet, yaş, kurum, iş unvanı ve bu unvanda çalışma sürelerine

ilişkin 4 soru, ikinci bölümde “Öz-farkındalıkla [Self Awareness]” ilgili 58 soru ve yöneticilerin öz-farkındalığını etkileyebilecek kontrol değişkeni olarak “Ruh Hali” ni belirten 16 soru bulunmaktadır.

Ölçek Condon (2011) tarafından, kamu ve özel sektörde çalışan 25 kadın ve 47 erkek olmak üzere toplam 72 yöneticiye uygulanmıştır. Öz-farkındalık ölçeğinin 1-21 arası maddeleri yöneticilerin bilişsel yeteneklere yönelik öz-farkındalıklarını, 22-42 arası maddeleri yöneticilerin sosyal zekâlarına yönelik öz-farkındalıklarını, 43-58 arası maddeleri ise yöneticilerin duygusal zekâlarına yönelik öz-farkındalıklarını belirlemektedir. Ölçek maddeleri 7’li likert tipinde, “1:Beni çok zayıf bir şekilde tanımlıyor.....7: Beni gayet iyi bir şekilde tanımlıyor şeklinde, olumsuz maddeleri ise tersinden puanlandırılmıştır. Ölçekte seçeneklere verilen yanıtların puanları toplanarak her alt boyut için bir toplam puan elde edilmektedir. Öz-farkındalık ölçeğinin bilişsel yetenekler, sosyal ve duygusal zekâ alt boyutlarından alınan yüksek puanlar, katılımcıların bu alanlarda yüksek öz-farkındalığa sahip olduklarına işaret ederken, kontrol değişkeni olarak ruh hali boyutundan alınan yüksek puanlar ise katılımcıların olumlu/pozitif bir ruh hali (psikolojik iyi oluş) içerisinde olduklarını göstermektedir.

Condon (2011) çalışmasında ölçeği iki hafta ara ile yöneticilere uygulamış, ölçeğin bilişsel yetenekler alt boyutunu tek faktörlü olarak gözlemiş ve Cronbach’s α iç tutarlılık kat sayılarını iki hafta ara ile .84 ve .83, sosyal zeka alt boyutunu üç faktörlü olarak gözlemiş ve faktörlerin Cronbach’s α iç tutarlılık kat sayılarını “sosyal bilgi işleme” faktörü için .75 ve .76, “sosyal beceriler” faktörü için .77 ve .72, “sosyal bilinçlilik” faktörü için .71 ve .77, duygusal zeka alt boyutunu dört faktörlü olarak gözlemiş ve faktörlerin Cronbach’s α iç tutarlılık kat sayılarını “kendi duygularını değerlendirme” faktörü için .72 ve .83, “başkalarının duygularını değerlendirme” faktörü için .77 ve .81, “duygu kullanımı” faktörü için .81 ve .80, “duygunun düzenlenmesi” faktörü için ise .62 ve .87 olarak bulmuştur. Kontrol değişkeni olarak yöneticilerin o anki ruh halini belirleyen sorular 4’lü likert tipinde olup olumlu maddeleri (1, 2, 5, 6, 11, 13, 14, 16) “1:Kesinlikle hissetmiyorum, 2:Hissetmiyorum, 3:Biraz hissediyorum ve 4:Kesinlikle hissediyorum” şeklinde, olumsuz maddeleri ise (3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 15) tersinden puanlandırılmıştır. Condon (2011) çalışmasında ruh hali boyutunu tek faktörlü olarak gözlemiş ve iki hafta ara ile Cronbach’s α iç tutarlılık kat sayılarını .53 ve .22 olarak bulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22.0 ve Amos 22.0 paket programlarından yararlanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Çalışmada AFA uygulanmasının nedeni öz-farkındalık ölçeğinin orijinal biçiminin spor yöneticileri üzerindeki yapısını ortaya çıkarmak, DFA kullanılmasının nedeni ise ölçeğin orijinal faktör yapısının spor yöneticileri üzerinde doğrulanıp doğrulanmadığını incelemektir (Büyüköztürk vd., 2004). DFA’da uygulanan modelin yeterliği için çoklu uyum indeksleri kullanılmış ve Ki-kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Göreli Uyum İndeksi (Relative Fit Index, RFI), Fazlalık Uyum İndeksi (Incremental Fit Index, IFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) uyum indeksleri incelenmiştir. Uyum indekslerinde genelde olduğu gibi GFI, CFI, NFI, RFI ve IFI için $> .90$, RMSEA ve RMR için $< .05$ ölçüt olarak alınmıştır (Şimşek, 2007).

3. BULGULAR

Veri Toplama Aracının Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

58 soruluk ölçek verilerine açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi		,811
Bartlett'in Küresellik Testi	Approx. Chi-Square	5342,557
	Df	1128
	P	,000

KMO katsayısı ,811 olduğundan, araştırmadaki örneklem büyüklüğü yeterlidir. KMO değeri bire yaklaştıkça veri toplama aracında kullanılan örneklemin, faktörleri açıklayabilecek yeterliliğe sahip olduğu düşünülmektedir (Field, 2005). Bartlett Küresellik Testinin anlamlılık değeri ($p=,000$) olduğu için, “Oluşan matris birim matris değildir.” hipotezi kabul edilmektedir. Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde değişkenlerin oluşturduğu matrisin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Bileşen Yapılarının Belirlenmesi

Faktör çıkarım metodu olarak, çalışmada var olan değişkenlerin normallik varsayımını sağlamadığı tespit edildiğinden

Temel Eksen Faktörleşme (Principal Component Analysis) yöntemi kullanılmıştır. Faktör yapısını daha anlaşılır hale getirebilmek için ise faktör eksenlerinin döndürülmesi esasına dayanan rotasyon uygulaması tekniklerinden varimax döndürme yöntemi uygulanmıştır. Faktörlerin elde edilmesinde Öz değer (Eigenvalues) istatistiğinden yararlanılmış olup, Öz değeri 1'den büyük olan faktörlerin anlamlı olduğu kabul edilmiştir. Bu çalışmada öz-farkındalık ölçeğinin öz değeri 1'in üzerinde olan 4 faktörün anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Bu aşamada ölçeğin dört faktör üzerinden yapılan analizi sonucunda, faktör yük değerleri 0,40'in altında kalan on maddenin (1., 2., 4., 24., 28., 35., 39., 41., 49. ve 57. maddeler) olduğu görülmüştür. Ölçekten bu on madde elendikten sonra kalan 48 madde üzerinden yeniden yapılan faktör analizinde; birinci faktörün % 23.410, ikinci faktörün % 11.409, üçüncü faktörün % 7.961, dördüncü faktörün % 6,413 oranında ortak varyansa katkı sağladığı görülmüştür. Belirlenen dört faktörün toplam varyansa sağladıkları katkı ise % 49,19' tür. Analiz sonucunda elde edilen faktörler, maddelerin faktör yük değerleri ve ortak varyansları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. AFA Sonucuna Göre Öz-farkındalık Ölçeğinin Faktör Yapısı

Faktör 1-Bilişsel Beceriler		Faktör 2-Duyguları Değerlendirme Becerisi		Faktör 3-Sosyal Beceriler		Faktör 4-Sosyal Bilinçlilik	
M. No	F	M. No	F	M. No	F	M. No	F
15	,820	53	,750	32	,756	44	,747
16	,819	55	,710	36	,743	27	,664
14	,722	58	,708	33	,728	43	,643
19	,721	56	,706	37	,709	30	,621
10	,715	50	,694	26	,691	29	,609
17	,713	48	,653	34	,688	38	,418
6	,682	52	,643	42	,620	45	,410
12	,672	51	,598	25	,581		
18	,652	47	,574	23	,565		
5	,642	54	,554				
9	,642	46	,530				
21	,641	31	,478				
11	,627	40	,460				

Spor Yöneticilerinde Öz-Farkındalık: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması

13	,614					
20	,597					
3	,596					
7	,546					
8	,485					
22	,461					
Özdeğer	11,237		5,476		3,821	3,078
Varyanas (%)	23,410		11,409		7,961	6,413

Tablo 3 incelendiğinde; döndürme işlemi sonrasında toplam 48 madde ve dört alt boyuttan oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçekte; birinci faktörün 19 maddeden (3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22), ikinci faktörün 13 maddeden (31, 40, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58), üçüncü faktörün dokuz maddeden (23, 25, 26, 32, 33, 34, 36, 37, 42) ve dördüncü faktörün ise yedi maddeden (27, 29, 30, 38, 43, 44, 45) oluştuğu görülmüştür. Yüklenme değerleri olarak faktör-1'in 0,46 ile 0,82 arasında, faktör-2'nin 0,46 ile 0,75 arasında, faktör 3'ün 0,56 ile 0,75 arasında ve faktör-4'ün ise 0,41 ile 0,74 arasında yüklenme değerlerinin değiştiği görülmektedir. Faktörlerde toplanan maddelerin ifade ettiği anlamlar ve orijinal ölçekteki isimler dikkate alınarak; birinci faktöre "Bilişsel Beceriler" ikinci faktöre "Duyguları Değerlendirme Becerisi", üçüncü faktöre "Sosyal Beceriler" ve dördüncü faktöre ise "Sosyal Bilinçlilik" isimleri verilmiştir.

Tablo 4.Öz-farkındalık Ölçeğinin Faktör Puanları Arasındaki Korelasyonları

	[BB]	[DDB]	[SB]	[SBİL]
Bilişsel Beceriler [BB]	1,000			
Duyguları Değerlendirme Becerisi [DDB]	,501**	1,000		
Sosyal Beceriler [SB]	-,065**	-,028**	1,000	
Sosyal Bilinçlilik [SBİL]	,262**	,430**	,020**	1,000
Toplam	,663**	,727**	,454**	,474**

****p<.01**

Tablo 4 incelendiğinde öz-farkındalık ölçeğinin "Duyguları Değerlendirme Becerisi" ve "Bilişsel Beceriler" alt boyutları ile ölçek toplamı arasında yüksek düzeyde, "Sosyal Beceriler" ve "Sosyal Bilinçlilik" alt boyutları ile ölçek toplamı arasında orta düzeyde korelasyon bulunmaktadır.

Ölçeğin İç Tutarlılığı

Ölçeğin iç tutarlılığını hesaplamak amacıyla alt boyutların Cronbach Alfa değerleri ile madde toplam puan bağıntı katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplanan madde toplam puan bağıntı katsayıları .20 ile .59 arasında değişmektedir (tablo 6). Maddelerin aldıkları değerlerin kabul edilebilir sınırlar olarak varsayılan .20 değerinin (Büyüköztürk, 2007) üzerinde oldukları görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayıları ise “Bilişsel Beceriler” için .93, “Duyguları Değerlendirme Becerisi” için .88, “Sosyal Beceriler” için .86, “Sosyal Bilinçlilik” için .77, ölçeğin tamamı için ise Cronbach Alfa katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6. Ölçeğin Madde Toplam Korelasyonları

Madde	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Çıktığında Ölçeğin Alfası	Madde	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Çıktığında Ölçeğin Alfası
3	,278	,888	30	,440	,886
5	,405	,887	31	,448	,886
6	,464	,886	32	,206	,892
7	,369	,887	33	,284	,889
8	,358	,888	34	,297	,889
9	,385	,887	36	,369	,888
11	,379	,887	37	,342	,888
12	,427	,887	38	,311	,888
13	,487	,886	40	,493	,885
10	,456	,886	42	,292	,891
14	,341	,888	43	,258	,889
15	,444	,886	44	,300	,888
16	,591	,885	45	,365	,887
17	,491	,886	46	,369	,887
18	,414	,887	47	,319	,888
19	,477	,886	48	,549	,885
20	,433	,887	50	,382	,887
21	,454	,887	51	,297	,888
22	,483	,886	52	,561	,885
23	,236	,892	53	,331	,888
25	,320	,889	54	,407	,887
26	,308	,888	55	,533	,886

27	,295	,888	56	,522	,885
29	,481	,885	58	,476	,886

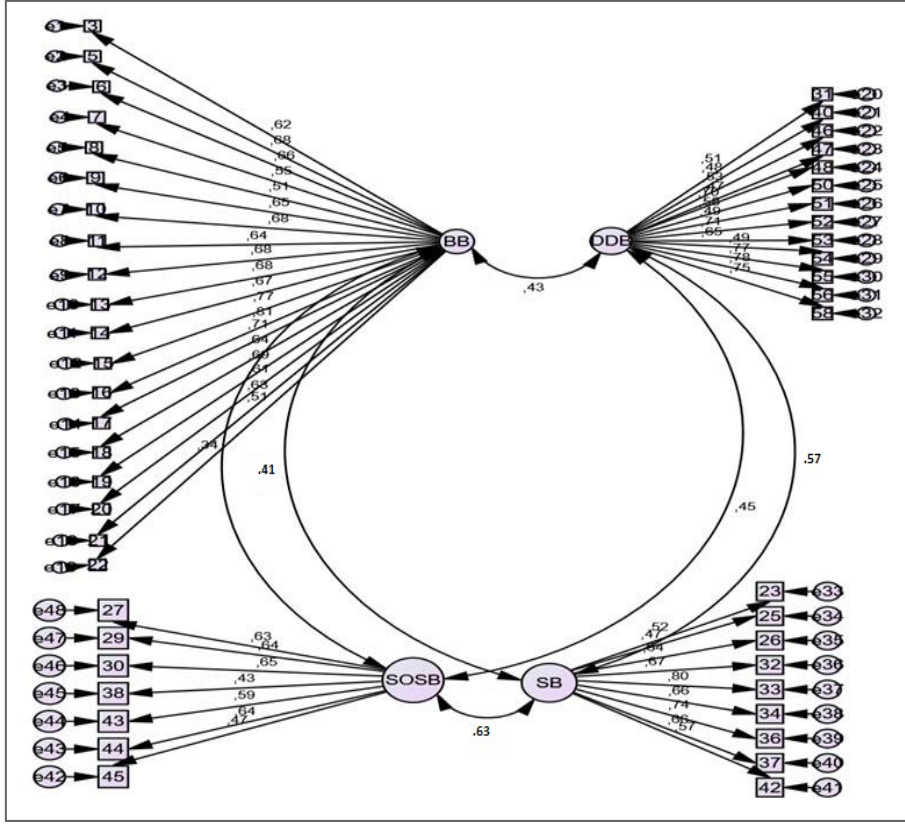
Veri Toplama Aracının Doğrulatoryı Faktör Analiz Sonuçları

Öz-farkındalık ölçeğinin [ÖFÖ] yapı geçerliği için açıklayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörlere, doğrulatoryı faktör analizi uygulanmış, ÖFÖ'nün dört faktörlü ve 48 maddelik yapısının uyum indeksleri incelenmiştir. Ölçeğin dört faktörlü yapısının iyi uyum gösterdiği görülmüştür ($X^2/sd=1.65$, $p<.001$, $RMSEA=0,08$, $S-RMR=0,01$, $NNFI=0,97$, $CFI=0,94$, $GFI=0,90$, $AGFI=0,87$, $IFI=0,93$). DFA' nın kabul edilebilir ve mükemmel uyum ölçütleri ile ÖFÖ'nün uyum indeks değerleri Tablo 7'de, ÖFÖ'nün DFA sonucu elde edilen faktör yükleri ve Path Diagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Tablo 7. Öz-farkındalık Ölçeğinin Doğrulatoryı Faktör Analizi Sonuçları

Uyum Ölçütleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Ölçekte Gözlenen Değer
X^2/sd	$X^2/sd<3$	$X2/sd<5$	1,65
RMSEA	$0<RMSEA<0,05$	$0,05<RMSEA<0,08$	0,08
S-RMR	$0\leq S-RMR\leq 0,05$	$0,05<S-RMR<0,1$	0,01
NNFI	$0,97\leq NNFI\leq 1$	$0,95<NNFI<0,97$	0,97
CFI	$0,97\leq CFI\leq 1$	$0,95<CFI<0,97$	0,94
GFI	$0,95\leq GFI\leq 1$	$0,90<GFI<0,95$	0,90
AGFI	$0,90\leq AGFI\leq 1$	$0,85<AGFI<0,90$	0,87
IFI	$0,95\leq IFI\leq 1$	$0,90<IFI<0,95$	0,93

Kaynak: Schermelleh vd., (2003).

Şekil 1. Öz-farkındalık Ölçeğine İlişkin Path Diagramı

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Condon (2011) tarafından kamu ve özel sektörde çalışan yöneticilerin liderlik ve öz-farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenerek geliştirilen "Öz-farkındalık (Self Awareness)" ölçeğinin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucu elde edilen bulgular, ölçeğin 48 maddelik halinin Türkçe olarak geçerli ve güvenilir bir biçimde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, Condon (2011) tarafından üç faktörlü ve bir kontrol değişkeni olmak üzere geliştirilen toplam 58 maddelik öz-farkındalık ölçeğinin, Türk kültür yapısında orijinalinde olduğu gibi üç boyutlu olmayıp dört boyutlu bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin yapısına

uymayan ve faktör yük değerleri 0,40'in altında kalan on madde (1, 2, 4, 24, 28, 35, 39, 41, 49 ve 57) ölçekten çıkarılarak ölçeğin yapı geçerliği için en uygun değerler elde edilmiştir.

Toplam 48 madde ve dört alt boyuttan oluşan ölçekte; birinci faktörün 19 maddeden (3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22), ikinci faktörün 13 maddeden (31, 40, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58), üçüncü faktörün dokuz maddeden (23, 25, 26, 32, 33, 34, 36, 37, 42) ve dördüncü faktörün ise yedi maddeden (27, 29, 30, 38, 43, 44, 45) oluştuğu görülmüştür. Faktörlerde toplanan maddelerin ifade ettiği anlamlar ve orijinal ölçekteki isimler dikkate alınarak; birinci faktöre "Bilişsel Beceriler" ikinci faktöre "Duyguları Değerlendirme Becerisi", üçüncü faktöre "Sosyal Beceriler" ve dördüncü faktöre ise "Sosyal Bilinçlilik" isimleri verilmiştir. Ölçeğin "Duyguları Değerlendirme Becerisi" ve "Bilişsel Beceriler" alt boyutları ile ölçek toplamı arasında yüksek düzeyde, "Sosyal Beceriler" ve "Sosyal Bilinçlilik" alt boyutları ile ölçek toplamı arasında ise orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Öz-farkındalık ölçeğinin yapı geçerliği için açıklayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörlere, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış, ÖFÖ'nün dört faktörlü ve 48 maddelik yapısının uyum indeksleri incelenmiş, bu kapsamda ölçeğin dört faktörlü yapısının iyi uyum gösterdiği görülmüştür.

Ölçeğin iç tutarlığı için alt boyutların hesaplanan Cronbach Alfa değerleri ile madde toplam puan bağıntı katsayıları .20 ile .59 arasında değişmektedir. Maddelerin aldıkları değerlerin kabul edilebilir sınırlar olarak varsayılan .20 değerinin (Büyüköztürk, 2007) üzerinde oldukları görülmüştür. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayıları ise "Bilişsel Beceriler" için .93, "Duyguları Değerlendirme Becerisi" için .88, "Sosyal Beceriler" için .86, "Sosyal Bilinçlilik" için .77, ölçeğin tamamı için ise Cronbach Alfa katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen tüm bu bulgular Türkçeye uyarlama çalışması yapılan öz-farkındalık ölçeğinin 48 maddeden oluşan Türkçe formunun Türk kültür ve yapısına uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Spor yöneticilerinin öz-farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik olan bu ölçeğin alandaki boşluğu dolduracağı ve alan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKLAR

Asendorpf, J.B., Warkentin, V. and Baudonniere, P.M. (1996). Self-awareness and other-awareness. II: Mirror self-recognition,

- social contingency awareness, and synchronic imitation. *Developmental Psychology*, 32(2), 313.
- Bayar, P. (2011). Türkiye’de spor psikolojisinin gelişimi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8 (4), 131-136.
- Brislin, R.W., Lonner, W.J. and Thorndike R.M. (1973). *Cross Cultural Research Methods*. John Wiley-SonsPub, New York.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö., Kahveci, Ö. ve Demirel, F. (2004). Güdülenme ve öğrenme stratejileri ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2), 207-239.
- Clarke, J. (2017). Social skills, self-awareness, and a feeling of connection. *Early Years Educator*, 18(11), 14-16.
- Condon, R. J. (2011). The relationship between self-awareness and leadership: Extending measurement and conceptualisation. (unpublished master's dissertation). University of Canterbury, Christchurch, New Zealand.
- Dishon, N., Oldmeadow, J.A., Critchley, C. and Kaufman, J. (2017). The effect of trait self-awareness, self-reflection, and perceptions of choice meaningfulness on indicators of social identity within a decision-making context. *Frontiers in psychology*, 8, 2034.
- Dutta, M. (2016). Leadership in international perspective. *International Research Journal of Engineering and Technology*, 3(11), 1514-1519.
- Duval, S. and Wicklund, R.A. (1972). *A theory of objective self awareness*. Michigan University, Academic Press, USA.
- Elias, M.J. and Mocerri, D.C. (2012). Developing social and emotional aspects of learning: the American experience. *Research Papers in Education*, 27(4), 423-434.
- Ergül, A., Tınaz, C. ve Ertaç, M. (2016). Lise Öğrencilerinin spora yönelik farkındalık düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi: Tenis branşı örneği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(2), 69-83.
- Ferrari, J.R. (2001). Procrastination as self-regulation failure of performance: effects of cognitive load, self-awareness, and time limits on ‘working best under pressure. *European Journal of Personality*, 15(5), 391-406.
- Field, A. P. 2005. *Discovering statistics using SPSS*, 2nd Ed., Sage, London
-

- Gallup, G.G., Anderson, J.R. and Platek, S.M. (2003). *Self-awareness, social intelligence, and schizophrenia*. Cambridge University Press.
- Gallup, G.G. (1991). Toward a comparative psychology of self-awareness: Species limitations and cognitive consequences. In *The self: Interdisciplinary approaches* (121-135), Springer, New York.
- Gardner, W.L., Avolio, B.J., Luthans, F., May, D.R. and Walumbwa, F. (2005). Can you see the real me? A self-based model of authentic leader and follower development. *The Leadership Quarterly*, 16, 343-372.
- Geller, V. and Shaver, P. (1976). Cognitive consequences of self-awareness. *Journal of Experimental Social Psychology*, 12(1), 99-108.
- Goleman, D. (2006). Duygusal zeka EQ neden IQ'dan daha önemlidir? (Çev: Banu Seçkin Yüksel), Varlık Yayınları, İstanbul.
- Goverover, Y., Chiaravalloti, N. and DeLuca, J. (2005). The relationship between self-awareness of neurobehavioral symptoms, cognitive functioning, and emotional symptoms in multiple sclerosis. *Multiple Sclerosis Journal*, 11(2), 203-212.
- Hull, J.G., and Levy, A.S. (1979). The organizational functions of the self: An alternative to the Duval and Wicklund Model of self-awareness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(5), 756-768.
- Jordan, P.J. and Ashkanasy, N.M. (2006). Emotional intelligence, emotional self-awareness and team effectiveness', in Druskat, VU Sala, F. and Mount, G.J. (Eds) Linking emotional intelligence and performance at work, 145-164, Jossey-Bass, San Francisco.
- Kauer, S.D. (2010). Emotional self-awareness: preliminary analyses of an RCT using a mobile phone selfmonitoring program (mobiletype) to decrease early symptoms of depression (Poster Presentation). *Australasian Society of Psychiatric Research*: Bondi Beach, Australia.
- Kauer, S.D. (2012). *Emotional self-awareness and depressive symptoms: an investigation of an early intervention mobile phone self-monitoring program for adolescents*, PhD thesis, School of Psychological Science, The University of Melbourne, Australia.
- Kernis, M.H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26.
- Konter, E. (1998). *Sporda hazırlığın teorisi ve pratiği*. Bağırğan Yayınevi, Ankara.

- Kurosawa, K. and Harackiewicz, J.M. (1995). Test anxiety, self-awareness, and cognitive interference: A process analysis. *Journal of personality*, 63(4), 931-951.
- Lewis, M. (2000). Self-conscious emotions. *Emotions*, 742.
- Liebling, B.A. and Shaver, P. (1973). Evaluation, self-awareness, and task performance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 9, 297-306.
- Moeller, S.J. and Goldstein, R.Z. (2014). Impaired self-awareness in human addiction: deficient attribution of personal relevance. *Trends in cognitive sciences*, 18(12), 635-641.
- NM Türkiye (2017). Öz farkındalık nedir? <http://nmturkiye.com/oz-farkindalik-nedir.html>, Erişim:29.01.2018
- Piras, F., Piras, F., Orfei, M.D., Caltagirone, C. and Spalletta, G. (2016). Self-awareness in mild cognitive impairment: Quantitative evidence from systematic review and meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 61, 90-107.
- Roemer, E. (2002). Expanding our conceptualization of and treatment for generalized anxiety disorder: Integrating mindfulness/acceptance-based approaches with existing cognitive- behavioral models. *Clin Psychol Sci Prac*, 9, 54-68.
- Schermelleh, E.K, Moosbrugger, H. and Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-27.
- Silvia, P.J. (2002). Self-awareness and emotional intensity. *Cognition and Emotion*, 16, 195-216.
- Sperry, R. W., Zaidel, E. and Zaidel, D. (1979). Self recognition and social awareness in the disconnected minor hemisphere. *Neuropsychologia*, 17(2), 153-166.
- Şahin, N.H. ve Yeniçeri, Z. (2015). Farkındalık üzerine üç araç: Psikolojik farkındalık, bütüncü kendilik farkındalığı ve Toronto bilgece farkındalık ölçekleri, *Türk Psikoloji Dergisi*, 30 (76), 48-64.
- Şimşek, Ö.F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Tatar, A., Bekiroğlu, B., Çelikbaş, B., Özdemir, H., Yağizer, R., Battal, F., Kurt, G.D., Ören, Z. ve Astar, M. (2017). Duygusal öz farkındalık ölçeği'nin Türkçe'ye çevrilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(13), 1484-1493.

- Twenge, J.M., Catanese, K.R. and Baumeister, R.F. (2003). Social exclusion and the deconstructed state: time perception, meaninglessness, lethargy, lack of emotion, and self-awareness. *Journal of personality and social psychology*, 85(3), 409.
- Yan, M.C. and Wong, Y.L.R. (2005). Rethinking self-awareness in cultural competence: Toward a dialogic self in cross-cultural social work. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 86(2), 181-188.
- Yıldız, A. (2011). Öz farkındalık :Duygusal zeka ve zihin, beden, ruh etkileşimi. <http://www.askinyildiz.com/ozfarkindalik-duygusal-zeka-ve-zihin-beden-ruh-etkilesimi/>
Erişim:28.01.2017

